

5 AVRUPA ÜLKESİNİN, TÜRKİYE HAKKINDA AVRUPA İNSAN HAKLARI
KOMİSYONUNA YAPTIKLARI BAŞVURUYU GERİ ALMA KARARI ÜZERİNE
YAPILAN AÇIKLAMA.

20 ARALIK 1985

Feridun AKSIN, gazeteci PARIS
Ali ALTINKAYNAK, Maden-İş Kırıkkale 5. Bölge Temsilcisi STOKHOLM
Turhan ATA, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi STUTGART
Ekrem AYDIN, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi STOKHOLM
Cüneyt BAŞBUĞ, Barış Derneği Genel Sekreter Yardımcısı PARIS
Cahit BAYLAV, BANKSEN Ankara Bölge Temsilcisi LONDRA
Nafiz BOSTANCI, Genel-İş Marmara Bölge Temsilcisi LONDRA
Mehmet BOZ, İGD Yönetim Kurulu Üyesi BASEL
Sıtkı COŞKUN, BANKSEN Başkan Yardımcısı KOPENHAG
Mehmet ÇAVUŞ, Yeni-Haber İş Yönetim Kurulu Üyesi STOKHOLM
Yücel ÇUBUKÇU, BANKSEN Genel Sekreteri AMSTERDAM
Kemal DAYSAL, DİSK Yürütme Kurulu Üyesi PARIS
Fikret DEMİR, BANKSEN İstanbul Bölge Temsilcisi LONDRA
Metin DENİZMEN, BANKSEN Genel Başkanı ROTTERDAM
Halit ERDEM, Maden-İş Genel Sekreteri VIYANA
Bahtiyar ERKUL, Maden-İş Başkan Vekili FRANKFURT
Ahmet EROL, İM-DER Başkanı STOKHOLM
Suat ESİNSEL, Maden-İş İstanbul 1. Bölge Temsilcisi HAMBURG
İlhan GEÇİT, BANKSEN Yürütme Kurulu Üyesi AMSTERDAM
Erhan GÖMÜÇ, gazeteci STOKHOLM
Hamdullah GÜZEL, Gıda-İş Yürütme Kurulu Üyesi KOPENHAG
Osman İKİZ, gazeteci STOKHOLM
Haluk Tan İPEKÇİ, İGD Yönetim Kurulu Üyesi KOPENHAG
Karabey KALKAN, TÜTED İstanbul Şube Başkanı LONDRA
Mehmet KARACA, Maden-İş Genel Başkanı, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi PARIS
Fevzi KARADENİZ, BANKSEN Diyarbakır 9. Bölge Temsilcisi STRASBURG
Alâattin KILIÇ, BANKSEN Başkan Yardımcısı KOPENHAG
Zülâl KILIÇ, İKD Genel Sekreteri KOPENHAG
Cemal KIRAL, Maden-İş Ege Bölge Temsilcisi ATİNA
Cevdet KOCAMAN, KÖY-KOOP Başkan Yardımcısı KOPENHAG
Mahmut MENGÜLLÜOĞLU, İGD Yönetim Kurulu Üyesi PARIS
Eşref OKUMUŞ, Petkim-İş Yürütme Kurulu Üyesi ROTTERDAM
Beria ONGER, İKD Genel Başkanı KOPENHAG
Recep ORDUSEVEN, BANKSEN Yürütme Kurulu Üyesi ROTTERDAM
Yaşar ÖZÖRKÜT, TRT-Der Genel Sekreteri STOKHOLM
C. Azmi POYRAZ, Maden-İş İstanbul 23. Bölge Temsilcisi BASEL
Akat SAĞINER, BANKSEN Yürütme Kurulu Üyesi STOKHOLM
Ahmet Muhtar SÖKÜCÜ, İGD Genel Başkanı PARIS
Alâattin TAŞ, İGD Genel Sekreteri ATİNA
Murat TOKMAK, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi HAMBURG
Süleyman ÜSTÜN, Maden-İş Eğitim Dairesi Müdürü, BATI BERLİN
Abdullah YILMAZ, Ankara Maden-İş Bölge Temsilcisi LONDRA

5 Avrupa ülkesinin Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna, Türkiye hakkında yaptıkları başvuruyu geri alma kararları üzerine yapılan açıklama.

20 ARALIK 1985

Feridun AKSIN, gazeteci, PARIS
Ali ALTINKAYNAK, Maden-İş Kırıkkale 5. Bölge Temsilcisi, STOKHOLM
Turhan ATA, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi, STUTGART
Ekrem AYDIN, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi, STOKHOLM
Cüneyt BAŞBUĞ, Barış Derneği Genel Sekreter Yardımcısı, PARIS
Cahit BAYLAV, BANKSEN Ankara Bölge Sekreteri, LONDRA
Nafiz BOSTANCI, Genel-İş Marmara Bölge Sekreteri, LONDRA
Mehmet BOZİGD, Yönetim Kurulu Üyesi, BAZEL
Sıtkı COŞKUN, BANKSEN Başkan Yardımcısı, KOPENHAG
Mehmet ÇAVUŞ, Yeni Haber-İş Yönetim Kurulu Üyesi, STOKHOLM
Yücel ÇUBUKÇU, BANKSEN Genel Sekreteri, AMSTERDAM
Kemal DAYSAL, DİSK Yürütme Kurulu Üyesi, PARIS
Fikret DEMİR, BANKSEN İstanbul Bölge Temsilcisi, LONDRA
Metin DENİZMEN, BANKSEN Genel Başkanı, ROTTERDAM
Halit ERDEM, Maden-İş Genel Sekreteri, VIYANA
Bahtiyar ERKUL, Maden-İş Başkan Vekili, FRANKFURT
Ahmet EROL, İş Müfettişleri Derneği Başkanı, STOKHOLM
Suat ESİNSEL, Maden-İş İstanbul 1. Bölge Temsilcisi, HAMBURG
İlhan GEÇİT, BANKSEN Yönetim Kurulu Üyesi, AMSTERDAM
Erhan GÖMÜÇ, Gazeteci, STOKHOLM
Hamdullah GÜZEL, Gıda-İş Yürütme Kurulu Üyesi, KOPENHAG
Osman İKİZ, Gazeteci, STOKHOLM
Haluk Tan İPEKÇİ, İGD Yönetim Kurulu Üyesi, KOPENHAG
Karabey KALKAN, TÜTED İstanbul Şubesi Başkanı, LONDRA
Mehmet KARACA, Maden-İş Genel Başkanı ve DİSK Yönetim Kurulu Üyesi, PARIS
Fevzi KARADENİZ, BANKSEN Diyarbakır 9. Bölge Temsilcisi, STRASBURG
Alâattin KILIÇ, BANKSEN Başkan Yardımcısı, KOPENHAG
Zülâl KILIÇ, İKD Genel Sekreteri, KOPENHAG
Cemal KIRAL, Maden-İş Ege Bölge Sekreteri, ATİNA
Cevdet KOCAMAN, KÖY-KOOP Başkan Yardımcısı, KOPENHAG
Mahmut MENGÜLLÜOĞLU, İGD Yönetim Kurulu Üyesi, PARIS
Eşref OKUMUŞ, Petkim-İş Yönetim Kurulu Üyesi, ROTTERDAM
Beria ONGER, İKD Genel Başkanı, KOPENHAG
Recep ORDUSEVEN, BANKSEN Yönetim Kurulu Üyesi, ROTTERDAM
Yaşar ÖZÖRKUT, TRT-Der Genel Sekreteri, STOKHOLM
Azmi C. POYRAZ, Maden-İş İstanbul 23. Bölge Temsilcisi, BAZEL
Akat SAĞINER, BANKSEN Yönetim Kurulu Üyesi, STOKHOLM
Ahmet Muhtar SÖKÜCÜ, İGD Genel Başkanı, PARIS
Alâattin TAŞ, İGD Genel Sekreteri, ATİNA
Murat TOKMAK, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi, HAMBURG
Süleyman ÜSTÜN, Maden-İş Eğitim Bürosu Müdürü, BATI BERLİN
Abdullah YILMAZ, Ankara Maden-İş Bölge Sekreteri, LONDRA

AÇIKLAMA

5 Avrupa ülkesinin, Fransa, Norveç, Danimarka, İsveç ve Hollanda, Türkiye hükümetiyle sürdürülen görüşmeler sonucunda Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna yaptıkları başvuradan vazgeçmelerini talimsiz bir karar olarak karşılamaktayız. Bu karar, şikayetçi ülkeler temsilcilerinin Türkiye'de demokrasiye dönüş konusunda dile getirdikleri tüm iyi niyete rağmen, Türkiye'de insan haklarına saygılı bir demokrasi oluşturulması çabalarına bir katkıda bulunmayacak daha da ötesi 12 Eylül 1980'de askeri darbe ile demokrasinin vazgeçilmez kurumlarını ortadan kaldıran, antidemokratik uygulamaları daha sonra Anayasa ve yasalarla kurumlaştıran rejime cesaret verecektir.

Türkiye'de insan haklarına saygılı bir demokrasinin kurulması, ya da böyle bir demokrasi için somut adımlar atılıyor olması kuşkusuz en önce ve en fazla olarak siyasi düşüncelerinden dolayı koğuşturulan, vatandaşlıktan atılan ve yurtdışına çıkmak zorunda bırakılan bizleri, çeşitli parti, sendika ve demokratik kuruluş temsilcilerini sevindirirdi. Ama üzülerek belirtmek zorundayız ki ne ülkemizdeki gelişmeler, ne de Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından 7/12/85 tarihinde açıklanan raporda yer alan "dostane çözüme" belirtilen gerekçeler demokrasiye gerçek bir dönüşe tanıklık etmenin uzağındadır. Öyle ki, 5 şikayetçi ülkenin başvurularını geri alma kararlarını açıkladıkları şu günlerde yer alan gelişmeler bile Türkiye'deki yönetimin, 5 Avrupa ülkesinin 1 Temmuz 1982 başvurularında dayandıkları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlaline devam ettiğinin ve edeceğinin kanıtlanmasıdır. Daha da vahim olanı, bu ihlallerin Türkiye'de 12 Eylül 1980'den sonra oluşan rejim tarafından halkımıza olaganüstü koşullarda dayatılan Anayasa ve yasalarla kurumlaşmış olmasıdır.

Ölüm cezalarının kaldırılması için Cumhurbaşkanı, Başbakan ve TBMM üyelerine mektup yazdıkları için Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi üyeleri hakkında dava açılması Avrupa İnsan Hakları Komisyonu raporunun açıklandığı günlere rastlamaktadır.

Aralık ayı başlarında yayınlanan listelerle sayısız kitabın öğrenci yurtlarına sokulması yasaklanmıştır. Birçok Türk ve yabancı yazarın yapıtlarının yanısıra yasaklanan kitaplar arasında Platon'un Devlet'i ve TIMES Dünya Atlası da bulunmaktadır. 10 Aralık günü, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesinin 37. yıldönümü için Ankara'da yapılan toplantıda Türkiyeli aydınlar "işkencenin sistematik" olduğunu açıkça dile getirmişlerdir.

Yine aynı gün, Ankara 4. Kolordu Komutanlığı 1 nolu Askeri Mahkemesi açıkladığı gerekçeli kararıyla 230 kişiyi Türkiye Komünist Partisi'ne üye oldukları gerekçesiyle 2-17 yıl arasında, toplam 1630 yılı bulan hapis cezalarına çarptırmıştır. Türkiye İşçi Partisi davasında mahkemelerin verdiği cezalar Yargıtay tarafından onaylanırken, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hakkında yeni davalar açılmaktadır. Kürt halkının varlığı yok sayılarak üzerindeki baskı sistemli bir şekilde sürdürülmektedir.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu hakkında açılan dava hala sürmekte, DİSK ve bağlı işkolu sendikacıları yasaklı tutulmaktadır.

16 Aralık 1985 günü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan İçişleri bakanlığı bütçesi görüşmeleri sırasında söz alan Sosyal Demokrat Halkçı Parti milletvekili Cüneyt Canver, Türkiye'deki yaygın işkence uygulamalarından örnekler vermiş, işkence yapılmakta kullanılan aleti sergilemiş ve bugüne dek işkencede öldürüldüğü saptanan 113 kişinin isimlerinden oluşan bir listeyi sunarak bu insanlara ne olduğunu sormuştur.

Sıkıyönetimin kaldırıldığı illerde ise Sıkıyönetim Mahkemeleri işlevlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Bizler, gerekçeleri ne olursa olsun 5 Avrupa ülkesinin şikayetlerini geri alma kararlarını ve üzerinde anlaşmaya vardıkları metni, 5 yılı aşkın süredir tarihinin en karanlık dönemini yaşayan halkımızın gerçek bir demokrasi için özlem ve istemleriyle uyum içinde değerlendirememekteyiz. Türkiye'deki gelişmeler, Avrupa Parlamentosu 23/10/85 tarihli kararı, Uluslararası Af Örgütü 1985 Türkiye raporu ve bazı tanınmış kişiliklerin Türkiye'ye yaptıkları geziler sonucu yayınladıkları raporlar-gözlemler (Herold Pinter, Arthur Miller, Hans Göran) birlikte ele alındığında bu kanımız daha da pekişmekte ve duyduğumuz kaygı artmaktadır.

Üzerinde anlaşmaya varılan metinde Türkiye'deki gözaltı ve tutukluluk koşullarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygunluğunu inceleme ve denetleme görevi Devlet Denetleme Kuruluna verilmektedir. Oysa adı geçen kurul, 12 Eylül 1980'de darbeyi gerçekleştiren ve bugün Cumhurbaşkanı olan kişi tarafından seçilen ve ona bağlı olarak çalışan bir kuruldur. Kaldı ki silahlı kuvvetler ve yargı bu kurulun denetleme yetki alanının dışında kalmaktadır.

Türkiye'nin gündeminde bulunan ve üyesi olduğu Avrupa kuruluşları açısından da önem arzeden en yakıcı sorunlardan biri olan af ve düşünce özgürlüğü konusunda ise kabul edilen metin, tüm iyi niyetine rağmen bir güvenceden yoksundur ve böylesi canalıcı bir sorunu Türkiye'deki rejimin somutlandığı Anayasa ve bu Anayasa'nın 87.

maddesiyle sınırlandırmaktadır.* Daha da ötesi, Başbakan Turgut Özal 5'lerin şikayetlerini geri almalarının ardından yaptığı bir açıklamada "af için hiç bir kimseye verilmiş bir tahaüddümüz yoktur" diyerek Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun raporunun bile güvenilirliğini zedelemektedir.

Türkiye'de af çok geniş kitleleri doğrudan ilgilendiren bir sorun olmaya devam etmektedir. Oysa TBMM Cezaevleri İnceleme Komisyonu Başkanı Bülent Akarcalı (ANAP) 28 Kasım günü yaptığı basın toplantısında, Türkiye'de "70.000 siyasi tutuklu olduğunu ve 50 milyon nüfusu olan bir ülkede bunun çok olmadığını" söyleyebilmektedir.

Türkiye düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan ve 12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana Anayasa ve yasalarla kalıcılaştırılan ve ağırlaştırılan yasalar yürürlükte kaldıkça siyasi tutukluların var olmaya devam edeceği ve bunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle sürekli olarak çelişeceği gerçeği gözardı edilemez. Bunun en son örneği, 34 ayı aşkın bir süredir hapiste tutulan Türkiye Barış Derneği yöneticileri hakkında tutukluluklarının ve davalarının devamına ilişkin Askeri Yargıtay Genel Kurulunun dün vermiş olduğu karardır.

Yine metinde "başvuru sahibi ülkelerin başvurularında sözü edilen bazı kararname ve yasaların bu süre içinde değiştirildiği, ya da düzeltildiği, bununla da Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine olan yükümlülüklerini göz önüne aldığı görülmüştür" denilmektedir. Oysa sözü geçen bu kararname ve yasalar süreç içinde Anayasa ve çıkarılan yasalarla kalıcılaştırılmış ve ağırlaştırılmıştır.

Yukarıda değinilen gelişmeler 12 Eylül 1980'den bu yana Türkiye'de oluşturulan yapı içerisinde insan hakları ihlallerinin giderek sistematikleştirdiğini göstermektedir. İşte tam bu noktada yeni başvurular yerine önceki başvurunun geri alınması geçmiş dönemin uygulamalarını aklamak amacına değil insan hakları ihlallerini önlemek amacına hizmet etmelidir.

Ülkesini seven hiçbir insanın, ülkesinin uluslararası mahkemelerde yargılanmasından, insan hakları ihlalleri yüzünden uluslararası kuruluşlarda sözü edilmesinden hoşnutluk duymayacağı bir gerçektir. Türkiye'nin böyle bir durum içinde bulunması, 20. yüzyılın son çeyreğinde temel insan hakları ihlalleri nedeniyle tartışılır olması bizim için de üzüntü vericidir. Ama şu da bilinen ve vurgulanması gereken bir gerçektir ki, varolan durumun sorumlusu Türkiye'de insan haklarına saygılı bir demokrasi için çalışan demokratlar değil, 12 Eylül 1980'de yönetime el koyanlar, 5 yıldır Türkiye'yi yönetenler, demokratik kurumları, insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran ve Türkiye'nin imzacısı olduğu Sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerdir.

20 ARALIK 1985

* AIHK Raporunda 88. maddeden sözedilmektedir. Oysa bu madde yalnızca yasa teklifi yetkilerini düzenlemektedir. Yasa çıkarma yetkisi ise 87. madde